

Bara bilder räcker inte. Det krävs en berättelse också. Det säger illustratören och författaren Marit Törnqvist. För fyra år sedan reste hon till Burundi med Läkare utan gränser och fortfarande går det nästan inte en dag utan att hon tänker på Afrika. Den resan förändrade henne.

Av: Viktoria Myrén

Den första bilden hon ritade när hon kom hem var totalt obegriplig för alla utom henne själv. En liten grå filt på en säng. Det var en bild av döden och av den där läkaren som visade henne runt på sjukhuset i Burundi, kategoriskt pekade på människorna, sade ”hon har aids och han med, men han vet inte om det än” och sedan den grå lilla filten på sängen som lyftes och sänktes i takt med ett barns andetag: ”och det där barnet håller på att dö”.

– Det är en bild av ensamhet. Ingen ser på min teckning att barnet andas, säger Marit Törnqvist. Och kanske var det inte en slump att hon ritade just den bilden för när hon ska beskriva sina egna bilder använder hon samma ord.

– De handlar alla om något slags ensamhet, konstaterar hon och berättar att hon i våras gav sig själv två veckor att bara sitta och rita det som ”fanns i hennes huvud”. Fyra bilder blev det, en av dem var en kolsvart teckning med ett litet fönster högst upp och längst ner en ensam flicka.

Hon skrattar lite när hon berättar om det, låter nästan generad, eller överraskad.

– Det är precis samma bild som jag målat flera gånger tidigare, samma bild, om och om igen. Jag vet inte vad det handlar om, kanske om att leta sig fram till ljuset.

Vi sitter på hennes lantställe mitt i den svenska högsommaren med saftglas, kaffekoppar och körsbärskaka på bordet, bara ett par mil ifrån de småländska skogarna där Marit tillbringade sin barndoms somrar. Marits mamma var Astrid Lindgrens holländska översättare och familjen blev så inspirerad av miljöerna i böckerna att de köpte en gård i trakten. Att Marit sedan kom att illustrera flera av Astrid Lindgrens böcker och med Sagotåget på Junibacken byggde upp en tredimensionell värld av Astrid Lindgrens mest älskade böcker, hänger naturligtvis ihop med de där barndomssomrarna, utan dem hade inte det småländska livet letat sig in i Marits akvareller på Konstakademien i Amsterdam och vidare till Rabén och Sjögrens förlag. Utan de somrarnas isolerade lekvärld ihop med två syskon, hade hon nog inte utvecklat den där kreativa förmågan på samma sätt.

– Naturligtvis finns det en koppling, säger Marit där vi sitter och viftar bort blinningar, pratar om gården – att den ger hennes flickor en värld att vara barn i, och henne själv ett slags tillflykt.

Det var exempelvis här hon valde att göra om bilderna till Burundi-boken, valde bort flera månaders jobb för att börja om från början trots att boken i princip var redo att tryckas. Bilderna blev helt enkelt för vackra. Och även när hon hade gjort om bilderna, kände hon att de fortfarande inte fångade allt det där hon hade brottats med:

– Man kan inte teckna att man har fördomar, att det blir missförstånd.

Resan handlade om så mycket mer än att se fattigdom, svält och sviterna av krig.

– Det handlade om hur man är människa, säger hon och konstaterar att det var först när hon skrev texter till bilderna och bytte stil och teknik, till pastellkritor och färgat papper, dova mättade färger som hon hamnade rätt.

– Det är en helt annan värld än den här, säger hon och lägger handen på den knallgula boken med visor av Jujja Wieslander, ”Du och jag och min lilla cykel”, där många av illustrationerna finns runtomkring oss – huset, trädkojan ...

En värld hon beskriver som väldigt ljus där det största hotet handlar om att få ett sår på knäet.

– Det är bilder av längtan, något slags form av längtan, inte minst min egen längtan tillbaka till barndomen.

Hon säger att hon kan känna ett släktskap med Astrid Lindgren när det gäller den känslan, att tvingas bli vuxen för fort och längta tillbaka till barndomen.

– När jag gjorde den här boken kände jag väldigt starkt att barn när de skulle titta på bilderna nästan skulle stanna upp inför varje bild, sucka och känna: Åh jag vill också vara där.

Det som krävs är tid. Tid att få ro tillbaka efter de där träskorna som glömts på stranden och inte en förälder som avbryter: ”det får vi ta i morgon”, tid att bygga upp en fantasivärld som man tillåts vara i.

– Jag känner att det är något som håller på att försvinna för en del barn, konstaterar Marit och säger att det för henne själv fungerar som ett slags flykt att arbetsmässigt kunna gå in i en harmonisk och trygg värld.

– Mina egna böcker är mycket dystrare och mörkare.

När hon var liten önskade hon sig en bok där man skulle komma väldigt nära huvudpersonen, i princip känna sig som dess bästa vän, och huvudpersonen skulle sedan dö och att Marit var så arg och tyckte alla författare var så feiga – eftersom det inte fanns någon sådan bok.

Som barn utvecklade hon den egenskapen att föreställa sig det värsta som kunde hända, för att sedan, när, eller om, det hände, vara bättre förberedd, och hon gör det än i dag även om hon insett att det inte fungerar, tillägger hon med ett skratt.

– Jag blev ganska mobbad som liten i Holland. Då drog jag mig tillbaka till mitt rum, pysslade, ritade, skrev ... Det hjälpte mig väldigt mycket, att jag kunde koncentrera mig på något annat, jag glömde bort mig själv.

– Jag var väldigt osäker och samtidigt självsäker och det där självsäkra irriterade andra barn; att jag inte ville vara med, att jag gick min egen väg.

Det faktum att hon inte kunde någon holländska tror hon bidrog till att hon blev mobbad. Men hon hamnade utanför, även på Konstakademin, senare i livet. Kanske på grund av den där kombinationen av styrka och känslighet, kanske för att hon var för barnslig, omgivningen för tuff, hon vet inte, vet bara att känslan som föddes var akut: ett slags panik inför vuxenheten på en nästan intuitiv nivå.

– På något sätt känner jag att det är väldigt viktigt att dela med sig av det, det där svåra. Men att man kan klara sig, att man kan hitta sin väg.

Det är delvis det som ”Liten berättelse om kärlek” handlar om.

– Det finns en superenkelhet i de bilderna som gör att de går att tolka mycket, mycket enkelt samtidigt som det finns något mer komplicerat i dem, säger hon och beskriver det som en stiliserad verklighet.

Att man som betraktare tror att det är verklighet, men där finns samtidigt en förskjutning.

– Ofta är det ljuset som inte är verkligt. Jag använder färgerna för att skapa en stämning. Kanske är det bara vad tecknandet handlar om för mig, att få ut en stämning och en känsla. Jag vill nog att människor ska känna saker, att de ska känna obehag när det ser den ensamma flickan säger hon och pekar på en av bilderna i hennes senaste holländska bok om en flicka som trillar ner för ett stup och sedan glöms bort.

Hon konstaterar sedan ganska brutalt att hon är fullständigt ointresserad av tekniken i sig, den är ett medel och bara intressant på så sätt att den hjälper henne att uttrycka olika saker, olika stämningar ihop med orden.

– När jag sätter till en rad med text så händer det något, jag klarar mig inte med bara bild.

Vi pratar om att hon i Sverige kan dra sig tillbaka, vara här i skogen med flickorna, att det är ett behov som är tätt sammanknutet med kreativiteten och förmågan att gå in i sig själv och hitta saker.

Samtidigt är Marit Törnqvist i dag en så erkänd och efterfrågad att många sliter och drar i henne.

Hon konstaterar att det är svårt säga nej till att illustrera ytterligare Astrid Lindgren-böcker, eller att välja bort att arbeta med Hollands främsta barnboksförfattare ”för något som sitter här inne och som jag inte vet vad det är eller om det ens blir något”, säger hon och dunkar lätt handen mot bröstet.

Resan till Afrika skakade om saker och ting. Marit Törnqvist säger att framtiden känns väldigt öppen.

Till viss del tror hon att hon är för nyfiken för att bara hålla på med en sak.

– Jag har samtidigt något slags förtroende för att det som sitter därinne och som jag inte kan komma åt just nu, att det finns där och mognar medan jag letar efter saker utanför som jag kan arbeta med under tiden, saker som inte lägger ett lock på mitt egna och kväver det som pågår därinne.